

Ringkøbing-Skjern Museum bag facaden – magasinflytning, samlingsgennemgang og kassations sag *Af Christian Ringskou & Lasse Justesen*

Prinsen tog hende da til kone, for nu vidste han, at han havde en rigtig prinsesse, og ærten kom på kunstammeret, hvor den endnu er at se, dersom ingen har taget den. Se, det var en rigtig historie!

H.C. Andersens "Prinsessen på ærten" slutter med, at beviset for den unge prinsesses blå blod kommer på museum. Men den gamle eventyrdigter var åbenbart museumskenner. Han lister en lille bemærkning ind, der antyder, at selv om ærten med en placering i kunstammerets samlinger burde være sikret for eftertiden, er den hellige grav måske alligevel ikke velforvaret. Kunstammeret blev senere i 1800-tallet splittet op. Noget kom til Nationalmuseet, noget kom til Rosenborg, og andet kom til de naturhistoriske museer. Se det er en helt anden historie (som eventyrdigteren ville have skrevet). Her skal blot nævnes, at projektforsker ved Nationalmuseet, Bente Gundestrup, for ikke så længe siden i et seminarindlæg om Kunstammerets gamle samlinger meddelte, at ærten tilsyneladende aldrig blev ført til protokols. Og værre: Den er væk!¹

Desværre behøver man ikke blande fiktion og fakta sammen for at finde eksempler, hvor den museale kerneydelse slår fejl. I princippet er det ellers så simpelt. De statslige og statsanerkendte museer skal ifølge museumsloven indsamle, registrere, bevare, forske og formidle.² Men der er mange forventninger til et museum udover dem, loven fastsætter. Som det gælder på de fleste museer, er det også tilfældet på Ringkøbing-Skjern Museum, at det tidskrævende og usynlige arbejde med indsamling, registrering og bevaring ikke altid har fået de ressourcer, der

Lasse Justesen ser lidt beklemmt ud med udsigt til ansvaret for SKJ786 på vej til det nye magasin. Torben Egeberg er meget mere afslappet. Det er ham, der har samlet de mange skår til det store forrådskar fra ældre førromersk jernalder udgravet i Agerhøj i Tarm, så han ved, det holder.

har været brug for. Denne artikel er lidt af et stykke bekendelseslitteratur. Over de følgende sider giver vi læseren et indblik i de gamle og nyere dårlige samvittigheder i samlingsafdelingen. Samtidig vil det imidlertid også fremgå, at vi faktisk gør noget ved det.³

Nyt magasin

Ringkøbing-Skjern Museum rømmer i 2013-14 tre magasiner af meget forskellig kvalitet og flere mindre lejemaal. Op imod to tredjedele af museets samling (og vores lager

Svend Aage Madsens frisørstole SKJ76X24 og 25 er blandt de mange genstande vi igen fik styr på. Torben Janerka holder baggrunden op, så Lasse Justesen kan tage genstandsfoto.

af boder, plakater, butiksinventar og meget mere) får ny plads i bygninger på Industrivej i Skjern, hvor vi indretter magasiner med gode adgangsforhold, klimastyring og alarmer. Museets registreringsværksted flytter med.

Når man er vant til at arbejde i stemningsfulde Bork Vikingehavn, på smukke klitgårde med Vesterhavets susen i baggrunden eller med Bundsbæk Mølles fredelige vandplaskeri som lydkulisse, kan det godt være lidt trist at tage en tårn i et almindeligt halbyggeri i et industrikvarter. Men vi klør på med godt humør, for vi lægger grunden til ny og endnu bedre museumsformidling i fremtiden. Ringkøbing-Skjern Museums rige samlinger – fra potteskår til en herskabskaret (vi har ca. 55.000 genstande) – bliver lettere tilgængelige, og vi får bremset den nedbrydningsproces, der truede de ting, vi havde stående på de dårligste magasiner. Samtidig er det en stor tilfredsstillelse at genfinde forsvundne genstande efter et større detektivarbejde. Her bliver de små grå ofte sat på arbejde.

Samlingsgennemgang

Her er det måske på tide at understrege, at registreringsstandarder på Ringkøbing-Skjern Museum slet ikke er så dårlig. De to museer, der blev til ét i 2007 er smeltet sammen. Vi håndterer samlingen og alle de tusindvis af oplysninger, der knytter sig til genstandene i en samlet database. Størstedelen af genstandene er fotograferet, og billederne er knyttet til genstandsposterne i databasen.⁴ Og selvom pladsforholdene ikke har været optimale, har langt størstedelen af samlingerne været opbevaret under forsvarlige forhold også før det nye magasin.

Men der var en sten i skoen. Gennem årene er store mængder kulturarv sluppet inden for museets døre, uden at det er blevet registreret. Det stod i alle hjørner, især på de mindre gode magasiner, som vi nu har tømt, og værre endnu: Her havde det med tiden blandet sig med noget af det, der for længst har fået et nummer i databasen, men som vi derfor ikke kunne finde. Det var uholdbart, så når vi

nu skulle have ved det alligevel, rettede vi søgelyset mod Kulturstyrelsens Bevaringspulje. Kulturstyrelsen imødekom en ansøgning om seks måneders løn til gennemgang af samlingens krinkelkroge, til identifikation af forsvundne, men for længst registrerede museumsgenstande, til registrering af de bedre ting og til gennemgang og kassation af resten. Museet lagde yderligere lønmidler i projektet, og gode folk i forskellige midlertidige, eksternt finansierede ansættelser blev også knyttet til. Så det blev til en hel projektgruppe, der gravede sig igennem bunkerne fra sommeren 2013 til vinteren 2014.

Mens alle de velordnede og pænt nummererede genstande, der trods alt er langt i overtal, blev flyttet på plads i det nye magasin af et andet hold flittige museumsfolk,

gik vi i gang med rodet og hængepartierne: Hver en roesåmaskine, hver en kaffekande, de store tærskværker og de små askebægre blev alle sammen først undersøgt grundigt: Stod der et utydeligt gammelt museumsnummer på, eller matchede de en beskrivelse på en manglende genstand i databasen? I så fald blev tingen fotograferet og overflyttet til opbevaring i det nye magasin. På den måde identificerede vi 3-400 savnede genstande. Hvor genstanden ikke havde et nummer, overvejede vi grundigt, om den skulle have et og indlemmes i museets samlinger til evig arv og eje. Her var vores første udfordring ofte at identificere, hvad tingen i det hele taget skulle bruges til, for hvad er en wøwt? Hvordan ser slæden til et høstativ ud? Og var der ikke noget med en spøjs klausul på kareten fra

Engang imellem, når det trods alt blev for tungt, ringede vi efter Kim Andersen. Så kom han med museets Weidemann, og så kunne vi rigtig flytte genstande. Her er den lille jolle SKJ1015X6 på vej på plads i det nye magasin.

Lønborggaard?⁵ Andre gange afhæng vores beslutning af, om der fandtes viden om hvem og hvor; det vi i museums-sproget kalder proveniensoplysninger. Med en gennemsnitsalder på kun lidt over 30 år havde samlingsgennemgangens medarbejdere stor glæde af museets meget mere erfarne medarbejdere. Undervejs har vi ulejligen både nuværende og forhenværende kolleger med utallige spørgsmål, og på den konto har vi reddet og struktureret meget viden, som vi måske ellers aldrig havde fået rigtig hold på. Dette led i samlingsgennemgangen resulterede i andre 3-400 nye registreringer. Genstandene blev beskrevet, fotograferet og overgik til opbevaring i det nye magasin.

Kassation

Og nu til det svære. Bevaringspuljens midler uddeles i høj grad med kassation for øje. Set fra København er de danske museers samlinger for store, og genstande, der genfindes i rigt mål på alle museer, lægger beslag på midler,

der kunne have været brugt på mere udadvendte og fremadrettede tiltag, lyder argumentet. Når Ringkøbing-Skjern Museum har gennemført en stor kassations sag i forbindelse med samlingsgennemgangen, er det imidlertid ikke efter pres fra Kulturstyrelsen, men simpelthen fordi, det var nødvendigt og en logisk konsekvens. På vores vej gennem mange rummeter ting og sager stødte vi på meget, som aldrig har været tiltænkt et nummer i samlingerne, men som er endt i museets varetægt i forventning om, at det en dag kunne benyttes som rekvisitter, i skoletjeneste eller i fremtidige byggeprojekter. Andet havde borebiller og sølvfisk haft under så grundig behandling, at registrering og følgende udgifter til konservering ikke stod mål med materialets værdi. Andre ting igen – og det var de sværeste at kassere – kunne vi ikke udrede. For 10 eller 50 eller måske 100 år siden var der måske nogen på Ringkøbing Museum eller Skjern-Egvad Museum, der vidste, hvad det var, men ikke længere. Vi måtte gøre kort proces, og skille os af med det.

Ringkøbing Museums samling af gamle hvalknogler var lidt af en rodebunke. Nu er de registreret som RIM5404. Christian Ringskou går i knæ under de tunge knogler, men Torben Janerka ser ud til at have fuld kontrol.

Talerstolen fra Stauning Missionshus har stået uregistreret i museets varetægt siden 2007. Nu er den kommet til at hedde RSM10.464X1. Christian Ringskou modtager oplysninger over telefonen og skriver straks ind i databasen.

Kulturstyrelsens retningslinjer sikrer, at der fra beslutningen om kassation af et sæt gamle dørgerichter eller et farvetryk med Ribe Domkirke er et stykke vej til forbrændingsanlægget.⁶ Genstanden beskrives, der redegøres for bevaringstilstand og proveniens (hvor en sådan foreligger), og materialet fotograferes. Oplysningerne samles i et skema, der skal forelægges nabomuseer og relevante specialmuseer til orientering og med tilbud om at overtage materialet. Herefter ansøges Kulturstyrelsen om tilladelse til kassation, og først når en sådan er indhentet, overgår materialet til destruktion, idet processen dokumenteres i museets arkiv. Ringkøbing-Skjern Museums kassationssag er i skrivende stund ikke afsluttet, men vi har rundet 550 numre.

Den grundige fremgangsmåde kan virke bureaukratisk, og den er da også udviklet til dybere og mere fundamentale oprydninger end Ringkøbing-Skjern Museums kassation-light. I vores samlingsgennemgang var det et princip, at vi ikke vil skille os af med genstande, der én gang er tildelt et nummer i databasen. På den konto bruger vi gerne magasinplads på den ormstukne kornrenser fra Sdr. Vium og meget andet godt og mindre godt for til gengæld aldrig i fremtiden at stå i en situation, hvor vi for sent forstår vores forgængeres indsamlingslogik. Her er Kulturstyrelsens princip et andet. Hvis et materiale foreligger i museets varetægt med eller uden nummer, og hvis det er kommet indenfor murene med den ansvarlige inspektørs vidende, er det at betragte som en museumsgenstand, og kassation kan kun foregå efter de omtalte retningslinjer. Ringkøbing-Skjern Museum følger selvfølgelig retningslinjerne, og det endda med velvilje. Kassation af genstande, der er givet til museet af kommunens borgere i forventning om evig arv og eje – eller i det mindste om at museet vil bruge tingene fornuftigt – kan hurtigt nok blive en følsom sag, og så er det vigtigt i det mindste at have kassationens papirarbejde på plads.

Her rejser spørgsmålet sig: Hvorfor dog smide ud? Vestjylland vrimler med hobbysnedkere, smede og samlere, der gerne ville gå på opdagelse i Ringkøbing-Skjern

Det er ikke så let at stille faner op til genstandsfotografering, men Atilio Dona går som sædvanligt til opgaven med godt humør (RSM10369X1: Skjern Håndværkerforenings fane).

Museums vraggods. Og hvad med museumsbutikken? Noget af det kunne sikkert gøres i penge. Debatten er berettiget, men den skal tages på et andet niveau end det lokale. Som statsanerkendt kulturhistorisk museum må samlingsgennemgangens medarbejdere følge de retningslinjer for kassation, der er rammen om Kulturstyrelsens bevilling af lønmidler, og her kan man læse, at "Museumsgenstande må ikke optræde hverken i privathjem eller i antikvitets-handelen."⁷ Vi skyder gråspurve med kanoner, kan man måske indvende. Retningslinjerne er skrevet med henblik på kassation af genstande forankrede i museernes registreringer og med blik for de særlige hensyn, der gør sig gældende i forhold til kunstmuseernes samlinger. På den anden side: De (og vi ved jo desværre ikke længere, hvem de er), som har givet museet den afskallede køkkenbænk eller lysekronen fra 1930'erne, har foretaget et valg. De har givet museet tingene i stedet for at sælge dem på loppemarked. De har ved at give dem til museet ophævet den pekuniære værdi og skabt en kulturel. Når museet nu ved kassation ser sig nødsaget til at ophæve den kulturelle værdi, bliver den økonomiske ikke dermed museets. Kassation må aldrig blive et økonomisk spørgsmål. Det kunne i yderste konsekvens friste til salg af værdifuld kulturarv med budgetterne og ikke historien for øje.

Status

Hvor ville det være dejligt, hvis vi kunne afslutte denne artikel med at skrive, at Ringkøbing-Skjern Museum ved flytningen til det nye magasin og ved udgangen af samlingsgennemgangens projektperiode havde etableret et endeligt overblik over alle samlinger og registreringer. Men desværre: Selvom vi har taget et mægtigt spring fremad og især fået styr på det rod, der lagde beslag på mest plads, er der stadig både genstande, bilagsmateriale og fotosamlinger, der trænger til oprydning. Så mens sæsonforberedelserne trænger sig på, og mens kravene til

egenindtjening og forskning – for bare at nævne to af de mest presserende – vokser, arbejder vi videre også med samlingerne. Vi kan ikke love, vi når helt i bund foreløbig, men vi kan love, at hver gang det bliver fredag, står det lidt bedre til, end det gjorde om mandagen. Ringkøbing-Skjern Museum rummer fantastiske dybder af viden om Vestjyllands fortid, og mulighederne for at søge oplysningerne frem bliver stadig bedre.

Lasse Justesen: lkj@levendehistorie.dk
Christian Ringskou: cr@levendehistorie.dk

Noter

1. Øresundsregionens museers MUSUND-seminar 2.-3. oktober 2012.
2. Museumsloven kan læses her: www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=12017 (december 2013).
3. Ringkøbing-Skjern Museum er langt fra det eneste, der rydder op og smider væk i disse år. Se fx Rikke Bengtha Ruhe: Frilandsmuseet rydder op – om udskillelse fra Nationalmuseets samlinger. *Nationalmuseets Arbejdsmark* 2011.
4. Se Christian Ringskou: Gamle nyheder – kyskhedsbælte, dyrskue, jernaldergrav, natlys og meget mere. *opdatering – Årbog for Museet for Varde By og Omegn & Ringkøbing Skjern Museum* 2010, s. 74-75.
5. – Wøwt er jysk for mejered, altså den anordning, man spændte på leen, så den lagde kornstråene ensartet, klar til at blive bundet i neg.
– Hø slæden er en stor træramme med tre fødder, der kunne bære og siden vippe et høstativ af. Den brugtes til at fragte nyslået hø fra et vådt engdrag op til tørre på højere land.
– Herskabskareten fra Lønborggård har stået uregistreret i museet siden 1960. Når den ikke fik nummer ved indleveringen, skyldes det en lidt usædvanlig klausul, hvor godsejer M.C. Vad forbeholdt sig ret til at disponere over kareten ved familiefester eller i "påkommende tilfælde." Med det sidste mente han sikkert en eventuel ny krig med følgende benzinrationering osv. Nu har kareten fået nummer i samlingen, SKJ1047.
6. Kulturstyrelsens hjemmeside: www.kulturstyrelsen.dk/institutioner/driftstoette/museumsdrift/vejledninger/indsamling-udskillelse-og-kassation/retningslinjer-for-udskillelse-og-kassation/ (november 2013).
7. Som note 6.